

Rakentamisen luontosanakirja

ISBN 978-952-7569-04-7 (verkkojulkaisu)

Green Building Council Finland
Siltasaarencatu 8-10, 00530 Helsinki

www.figbc.fi

Sisällysluettelo

Johdanto	3	Luontovaikutusten mittaaminen ja arviointi	12
Tunne ainakin nämä termit	4	Viherkerroin	12
Kaupunkivihreä, kaupunkiluonto	4	Alueellinen viherkerroin	12
Luonnon monimuotoisuus, Biodiversiteetti	4	Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)	12
Luontokato	4	Luontojalanjälki	12
Luontoarvot	4	Luontokädenjälki	13
Ekosysteemipalvelut	5	Lievennyshierarkia	13
Luontopohjaiset ratkaisut	6	Kokonaisheikentymättömyys	14
Viherrakenne, vihreä infrastruktuuri	6	Ennallistaminen	14
Rakentamisen vaikutus luontoon	7	Ekologinen kompensatio	14
Luonto	7	Luontoposiitivisuus, (Luonto)nettoposiitivisuus	15
Brownfield	7	Luontotyyppeihin	15
Greenfield	7	Luontopääoma	15
Pienilmasto, mikroilmasto	7	Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus	16
Lämpösaarekilmä	8	Kaupunkisuunnittelu	16
Läpäisevä pinta, läpäisemätön pinta	8	Maisemasuunnittelu	16
Hulevesi	8	Pihasuunnittelu	16
Latvuspeittävyys	8	Ympäristösuunnittelu	16
Häiriövalo	9	Viheralue	16
Ekologinen verkosto	9	Viheralueverkosto	17
Elinympäristö	9	Siniviherrakenne	17
Luontotyyppi	10	Sinirakenne	17
Ekosysteemi	10	Keskeisimmät asemakaavoituksessa tehtävät selvitykset	18
Ekologinen resilienssi	10	Luonnon kannalta keskeisiä asemakaavamerkintöjä	18
Elinympäristöjen pirstoutuminen	10	Lähteet	19
Uuselin ympäristö	11		
Uhanalainen laji tai ekosysteemi	11		
Vieraslaji	11		
Kotoperäinen laji	11		

Johdanto

Rakentamisen luontosanakirja on tehty kiinteistö- ja rakennusalan ammattilaisille, tavoitteena selkeyttää rakennusalan luontosanastoa, tehdä tunnetuksi luonto- ja biodiversiteettiteeman konsepteja, ja karsia pois mahdollisia väärinymmärryksiä. Esimerkiksi hankeneuvotteluita helpottaa, kun osapuolet ymmärtävät mitä kullakin termillä tarkoitetaan.

Sanakirjan termien määritelmät on koottu useista lähteistä, ja useita sanoja on ensi kertaa tuotu rakennus- ja kiinteistöalan kontekstiin. Sanakirjaa päivitetään tarpeen mukaan.

Luonto- ja viheraiheet osana rakentamisen arkea

Luonnon monimuotoisuus vähenee kaikkialla maailmassa. On elintärkeää, että me kaikki ryhdymme toimiin sen lisäämiseksi ja ekosysteemien – tai elinympäristöjen – ennallistamiseksi, joissa luonnon monimuotoisuus kukoistaa. Rakentaminen on historiallisesti ollut merkittävä syy luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, ja ala tunnistaa tärkeän roolinsa tämän köyhtymisen taustalla olevien ongelmien ratkaisemisessa.* Kiinteistö- ja rakennusalan organisaatiot myös Suomessa ovat alkaneet luoda luonto- tai luonnon monimuotoisuuden tiekarttoja hiilitiekarttojen rinnalle tai niiden sateenvarjoksi.

Maankäytön suunnittelussa ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen liittyvät luonto- ja viheraiheet ovat jo arkipäivää. Nyt olemme kuitenkin pisteessä, jossa koko rakentamisen arvoketjun on ymmärrettävä luonnon ja sen monimuotoisuuden arvo rakennetussa ympäristössä. Kiinteistö- ja rakennusalan biodiversiteettikäännö on tehtävä myös nopeasti, sillä luonto tarvitsee aikaa kasvaakseen meidän, kaupunkiemme ja rakennustemme tarvitsemaksi tulevaisuuden turvaksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Yhteisen muutoksen edellytys on, että ymmärrämme toisiamme ja tiedämme mistä puhumme.

Luontosanakirjan on toimittanut Ella Lahtinen, Green Building Council Finland.

*[Construction Industry Council: Biodiversity Roadmap for the sector.](#)

Tunne ainakin nämä termit

Kaupunkivihreä, kaupunkiluonto

Stadsnatur	FIN
Urban nature	SE
	EN

Kaupunkivihreä on kaupunkialueella tai rakennetulla alueella oleva luonto ja luonto-alueet sisältäen maaperän, kasvillisuuden, eliöt, vesistöt, ja ilman.

Termeissä on sekaantumisen vaara: Joskus kaupunkivihreällä tarkoitetaan vain näkyvästi vihreitä osia eli puistojen, viheralueiden, kiinteistöjen sekä tienvarsien kasvillisuutta. Kaupunkiluonto voidaan tietyissä yhteyksissä tulkita myös kaupungin luonnonmukaisiksi alueiksi, joilla ei ole hoitoluokitusta.

Samankaltaisia termejä:

- Lähiluonto, lähivihreä: korostaa ihmisen asuinpaikan lähellä olevaa, saavutettavaa kaupunkiluontoa.

Luonnon monimuotoisuus, Biodiversiteetti

Biodiversitet	FIN
Biodiversity	SE
	EN

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa ekosysteemien, luontotyyppien, eläin-, eliö- ja kasvilajien ja geenien kirjoa maailmassa tai tietyllä alueella. Biodiversiteetti eli elollinen luonto ja geodiversiteetti eli eloton luonto täydentävät toisiaan. Yleinen biodiversiteetin mittari on lajirunsaus eli alueen lajien lukumäärä ([Teknologiateollisuus: Luonnon monimuotoisuusselvitys](#)).

Samankaltaisia termejä:

- Elonkirjo.

Luontokato

Förlust av biologisk mångfald	FIN
Nature/Biodiversity loss	SE
	EN

Luontokato tarkoittaa ihmisen toiminnasta aiheutuvaa laajamittaista luonnon monimuotoisuuden romahdusta, joka on käynnissä kaikkialla maapallolla. ([RT](#), [Sitra](#)) Luontokatoa mitataan yleensä uhanalaisten ja sukuputtoon kuolleiden lajien ja luontotyyppien määränä.

Rakentaminen on yksi luontokadon merkittävistä syistä, sillä rakentamisen ja rakennusmateriaalien ottamisen vuoksi merkittäviä määriä luontoa häviää. Rakentamisen luontovaikutuksista suurin osa syntyy muualla rakentamisen arvoketjussa kuin tontilla.

Suurin osa Suomen luontokadosta tapahtuu metsissä ([Suomen lajiston uhanalaisuusarviointi](#)).

Luontoarvot

Naturvärden	FIN
Natural value, Natural asset	SE
	EN

Luontoarvot ovat säilyttämisen, suojelemisen, vaalimisen, elvyttämisen tai takaisin saamisen arvoisia asioita luonnossa, esim. lajit, luontotyypit, maisemat, yksittäiset puut ja vesistöjen puhtaus.

Luontoarvoja on monenlaisia ja niitä voidaan jaotella eri arvoin: luonnon itseisarvo, käyttöarvo, toiminnallinen arvo. Kulttuuriset, esteettiset, sisäsyntyiset, funktionaaliset, ekonomiset ja tutkimukselliset/koulutukselliset arvot ([Nikkola](#)).

Paikalliseen talouteen ja elinkeinoelämään liittyvät arvot, implementoinnin kustannuksiin liittyvät arvot, terveysarvot, infrastruktuurin arvot, kulttuuriseen/henkilökohtaiseen historiaan ja perimään liittyvät arvot, kokemukselliset arvot, virkistysarvot, eläinten hyvinvointiarvot ja ihmisten välisiin suhteisiin liittyvät arvot ([Nikkola](#)).

Samankaltaisia termejä:

- Katso termit: ekologinen kompensatio, luontoarvomarkkina.

Kansalaisten, maanomistajien ja päätäjien luontoarvostukset vaikuttavat suoraan siihen, mistä he ovat valmiita maksamaan ja millä hinnalla luonnosta koetusta hyödytä voidaan luopua. (SYKE, Mitä opimme luontoarvoista.)

Ekosysteemipalvelut

Ekosystemtjänst
Ecosystem services

FIN
SE
EN

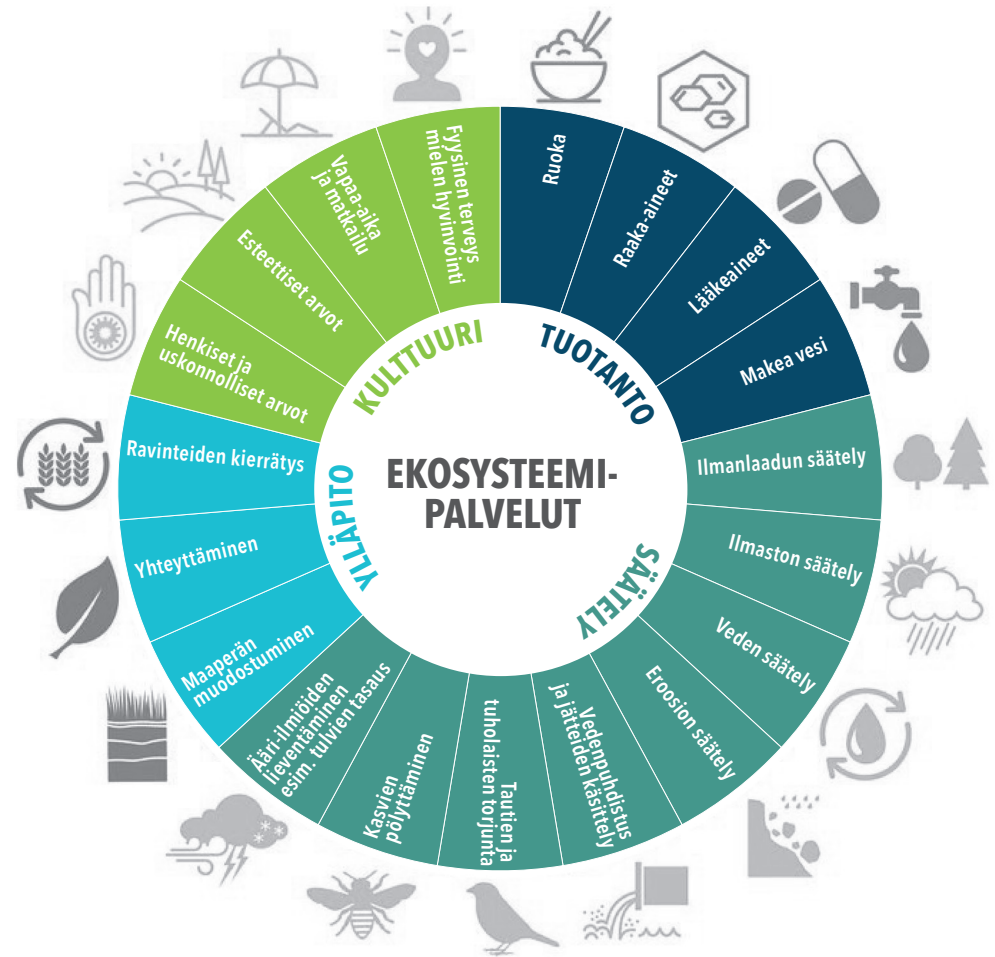
Ekosysteemipalvelut ovat ihmisten luonnosta saamia aineellisia ja aineettomia palveluja tai luonnonvaroja. Ekosysteemipalvelut voidaan jakaa tuotanto-, ylläpito-, säätely- ja kulttuuripalveluihin esimerkiksi oheisen kuvan mukaisesti. Ekosysteemipalveluita voidaan lisätä uuteen tai rakennettavaan ympäristöön esimerkiksi monimuotoisella kasvillisuudella.

Ekosysteemipalvelut ja niiden tunteminen ovat hyödyllisiä viestinnän ja keskustelun työkaluna kaupunkikehittämisessä ja rakentamisessa. Ekosysteemipalvelut voivat olla apuna myös luonnon taloudellisessa arvottamisesta.

Kansainvälisiä ekosysteemipalveluiden luokittelusysteemejä ovat Millenium Ecosystem Assessment 2005 ja uusin CICES 4.3. luokittelujärjestelmä. CICES-luokituksessa pääluokkia on vain kolme (säätely- ja ylläpitopalvelut luokitellaan yhdeksi pääluokaksi), mutta varsinaisia ekosysteemipalveluita enemmän kuin oheisessa kuvassa.

Samankaltaisia termejä:

■ Synonyyminä ekosysteemipalveluille voidaan käyttää termiä luontohyöty.

Kuva 1. Ekosysteemipalvelut WWF:n Living Planet raportin kuvauksen mukaisesti.

Luontopohjaiset ratkaisut

Naturbaserade lösningar
Nature-based solutions

FIN
SE
EN

Luontopohjaiset ratkaisut ovat ekologista, sosiaalista ja taloudellista hyötyä tuottavia ratkaisuja, jotka tukeutuvat luontoon tai inspiroituvat siitä. Ne ovat ratkaisuja, jotka tukevat tai parantavat ekosysteemipalveluita. Luonnosta inspiroituvat ratkaisut voivat matkia luonnonmateriaalien, -rakenteiden tai -prosessien ominaisuuksia.

([Sitra, Tulevaisuussanasto](#))

Luontopohjaiset ratkaisut on yleisesti määritelty siten, että niiden tulee olla moni-hyötyisiä, siis samanaikaisesti edistää vähintään yhden yhteiskunnallisen ongelman ratkaisemista sekä turvata luonnon monimuotoisuutta ilmaston ja ekosysteemien kannalta kestävällä tavalla. ([Vikström ym.](#))

Esimerkkejä luontopohjaisista ratkaisuista:

- Puistojen ja kaupunkimetsien ylläpito, ennallistaminen ja luominen (esim. taskupuistot, luonnonmukaiset leikkipaikat).
- Yksittäisten kaupunkipuiden istuttaminen.
- Veden hallinnan parantaminen (esim. viivyttävät kasvualustat, sadepuutarhat tai hulevesipainanteet).
- Rakennusten viherryttäminen (esim. kasvikatot ja -julkisivut).
- [Ylijäämämaista tehdyt niittykummut](#), nurmialueiden niittyttäminen.

Viherrakenne, vihreä infrastruktuuri

Grön infrastruktur
Green infrastructure

FIN
SE
EN

Viherrakenne koostuu viheralueista, niiden muodostamasta viheralueverkostosta ja pihojen kasvullisista osista eli yhdyskuntarakenteen kasvullisista osista ja niiden välisistä viheryhteyksistä. Viherrakenne kattaa kaikki kasvulliset alueet eri mittakaavatasoilla, eikä se riipu kaavoituksen osoittamasta käyttötarkoituksesta tai maanomistuksesta ([Uudenmaan liitto](#)).

Viherrakenne tarkoittaa samoja alueita kuin kaupunkiluonto, mutta termin näkökulmana on kaupunkisuunnittelu tai kaavoitus, ja kontekstiin sisältyy, että se on suunniteltu, hallittu ja ainakin osin hoidettu kokonaisuus.

Vihreällä infrastruktuurilla tarkoitetaan nimenomaisesti strategisesti suunniteltua luonnon- ja puoliluonnollisten alueiden verkostoa, joka on suunniteltu ja hoidettu tarjoamaan monenlaisia ekosysteemipalveluita ja lisäämään luonnon monimuotoisuutta. ([EU-komissio](#)). Vihreä infrastruktuuri rinnastaa vihreän infrastruktuurin muihin infrastruktuureihin ja sisältää fyysisen viherrakenteen lisäksi strategisen suunnittelun elementin ([Ympäristöministeriö](#)).

Samankaltaisia termejä:

- Viherjärjestelmä.
- Viherinfra: on puhekielinen termi viherrakenteelle ja vihreälle infrastruktuurille.
- Katso myös: Sinirakenne, siniviherrakenne.

Vihreän ja sinisen lisäksi väreistä nousee keskusteluun harmaa tarkoittaen ihmisen tuottamia materiaaleja kuten betonia ja asfalttia, sekä ruskea tarkoittaen maaperää.

Rakentamisen vaikutus luontoon

Luonto

Natur	FIN
Nature	SE
	EN

Luonto tarkoittaa kokonaisvaltaisesti maaperää sekä vesi- ja ilmakehää kasveineen ja eläimineen. Luonto jaetaan usein elolliseen ja elottomaan luontoon.

Rajatuimmassa määritelmässä termiä käytetään kuvaamaan ihmisen vain vähän tai ei ollenkaan muokkaamia elinympäristöjä. Tämä määritelmä rajasi ihmisen muuttaman luonnon, kuten talousmetsät tai hoidetut puistot, kokonaan käsitteen ulkopuolelle, joten luonnon ja rakennetun ympäristön välillä ei usein ole selkeää rajaa.

Brownfield

Brownfield	FIN
Brownfield	SE
Brownfield	EN

Brownfieldit ovat alueita

- joihin vaikuttaa tai on vaikuttanut aiempi tai nykyinen (usein teollinen) maankäyttö,
- joiden alkuperäinen toiminta on loppunut, loppumassa tai se haluttaisiin lopettaa, jotta Jotka ovat hylättyjä, vajaakäytössä ja/tai niitä voitaisiin käyttää muulla tavalla, joka tukisi paikallisia kestävästä kaupunkikehityksen pyrkimyksiä,
- joissa voi olla pilaantunutta maaperää (mukailtu [Baltic Urban Lab](#)).

Brownfield-alueiden kehittäminen tarkoittaa olemassa olevien alueiden uudistamista tai uudelleenkäyttöä, yleensä tietyn alueen hyödyntämistä uudelleenkäyttöön eli kaavoitusta uuteen (arvokkaampaan) käyttötarkoitukseen, joten näkökulma on ihmiskeskeinen.

Brownfieldin synonyymeina voidaan käyttää: rakennettu alue, pilaantunut alue, muutosalue (ruots. redan bebyggd mark, förorenad mark).

Huom: LEED-sertifioinnissa brownfield-alueilla tarkoitetaan pilaantuneen maaperän alueita.

Greenfield

Greenfield	FIN
Greenfield	SE
Greenfield	EN

Greenfieldit on paikkoja tai alueita,

- joissa ei ole rakennuksia tai rakennelmia, ja
- joissa on rakentamispotentiaalia tai joita harkitaan rakennettavaksi.

Termiä käytetään yleensä kiinteistökehittämisessä uusien rakentamiskohteiden etsimisen yhteydessä, joten näkökulma on hyvin ihmiskeskeinen.

Greenfieldin synonyymeina voidaan käyttää: rakentamaton alue, neitseellinen alue (ruots. obebyggd mark, jungfrulig mark).

Pienilmasto, mikroilmasto

Mikroklimat	FIN
Microclimate	SE
	EN

Mikro- eli pienilmastolla tarkoitetaan pienen maantieteellisen alueen ilmastoa.

Pienilmastot koostuvat useista tekijöistä, jotka osin ovat ihmisen toimista riippumattomia, osaan voimme itse jonkin verran vaikuttaa: vesistö, maan muodot, maaperä, tuulisuus, valoisuus, lumi ja ympäristön kasvillisuus. Mikroilmasto kuvaa olosuhteita metrien mittakaavatasolla. Mikroilmasto voi poiketa ympäröivän alueen ilmastosta. ([Tampere](#))

Tietynlaista pienilmastoa suunnitteleamalla voidaan luoda ihmisille, kasveille ja eliöille suotuisia tai miellyttäviä paikkoja. Pienilmastoja voidaan luoda sattumanvaraisesti tai tarkoituksella.

Meso- eli paikallisilmasto tarkoittaa mikroilmastoa laajemmalla maantieteellisellä alueella, esimerkiksi kaupungissa tai metsäalueella vallitsevaa ilmastoa, jota kuvataan säämuuttujista.

*Esimerkki:
Umpikorttelin sisä-
pihalle tai virtaavan
veden läheisyyteen
voi syntyä oma
pienilmastonsa, joissa
menestyy olosuhte-
isiin sopeutunutta
lajistoa.*

Lämpösaarekeilmiö

Urban värmeoeffekt	FIN
Urban Heat Island effect, UHI	SE
	EN

Lämpösaarekeilmiöllä tarkoitetaan ilmiötä, jossa rakennettuja ja pinnoitettuja alueita sisältävällä alueella on korkeampi lämpötila kuin ympäröivillä alueilla. Nämä alueet muodostavat oman paikallisilmastonsa.

Lämpösaarekkeen muodostumiseen vaikuttavat useat eri tekijät. Rakennukset ja vettä läpäisemättömät pinnat nostavat pintalämpötiloja, kun taas kasvillisuus ja vesistöt toimivat lämpötilaa laskevina tekijöinä.

Kaupungin kasvaessa voimakkaasti tämä lämpösaarekeilmiö voimistuu ja leviää laajemmalle. Kaupungistuvalla alueella tehdyissä mittauksissa ilmaston lämpeneminen voi näyttää nopeammalta kuin muualla. ([Ilmatieteen laitos](#), ja [Tampere](#).)

Läpäisevä pinta, läpäisemätön pinta

Genomsläpplig yta, ogenomsläpplig yta	FIN
Permeable surface, Impermeable surface	SE
	ENG

Tontin tai katualueen pinnoitteet voivat olla läpäiseviä (esimerkiksi nurmi, sora ja hiekka) puoliläpäiseviä (esim. kivituhka, nurmikivi, terassi) tai läpäisemättömiä tai heikosti läpäiseviä (esimerkiksi asfaltti betoni). ([Helsingin kaupunki](#)) Maanpinnan läpäisevyyteen kiinnitetään aktiivisesti huomiota hulevesien hallinnan suunnittelussa. ([Helsingin kaupunki](#)).

Maan pinnoittaminen estää veden imeytymisen, maaperän hiilensidonnan ja kasvien kasvamisen. Maanpinnan alla oleva rakennuksen ulkopuolinen routaeristys haittaa myös maaperän hiilensidontaa. ([Haavisto \(toim.\)](#))

Rakennusalan toimijoiden on mahdollista vaikuttaa merkittävästi tonttien pinnoitteiden valintaan. Läpäisevää pintaa voidaan lisätä myös lisäämällä kasvikattoja.

Hulevesi

Dagvatten	FIN
Urban run-off	SE
	EN

Hulevesi on rakennetussa ympäristössä maan pinnalta, rakennuksen katolta tai muilta vastaavilta pinnoilta pois johdettava sade- tai sulamisvesi. ([HSY](#))

Vettä läpäisemättömät pinnat, kuten asfaltti ja kattomateriaalit, lisäävät huleveden määrää. ([HSY](#)) Hulevedet kuljettavat mukanaan monia epäpuhtauksia, jotka heikentävät pinta- ja pohjavesien laatua ja yksipuolistavat eliöyhteisöjä. Hulevesijärjestelmien avulla voidaan hallita hulevesiä ja parantaa vesistöjen tilaa sekä varmistaa pohjaveden laadun ja pinnantason säilyttäminen. ([Espoon kaupunki](#))

Latvuspeittävyys

Trädkronstäckning	FIN
Canopy cover	SE
	EN

Puiden latvusten peittämä osuus jostakin pinta-alasta. Mitataan yleensä suhteessa maapinta-alaan.

Täsmällisesti määritellen latvuspeitto tulisi mitata täsmälleen pystysuunnassa siten että kullakin latvuksella on ”ulkoraja” jonka sisäpuolinen osa katsotaan yhtenäiseksi latvukseksi. Pienet reiät latvuksen sisällä ovat yleisimmän määritelmän mukaan osa latvusta. ([Korhonen](#))

Rakennetuilla alueilla latvuspeittävyys kertoo ympäristön vihreydestä, ja indikoi onko alueella puista riippuvaisia ekosysteemipalveluita kuten ilmaston säätely (varjostus ja viilennys), ilmanlaadun säätely ja melun vaimennus.

Häiriövalo

	FIN
-	SE
-	EN

Yöllinen keinovalo sotkee hämärä- ja pimeäaktiivisten lajien biologisen kellon sekä aiheuttaa myös muita haitallisia vaikutuksia. **Näistä yleisimpiä ovat:**

- aiheuttaa valon houkuttelemina näiden eliöiden kuolemia.
- Häiritsee luonnollista muuttokäyttäytymistä ja suunnistautumista aiheuttaen kuolemia.
- Aiheuttaa saalistuskäyttäytymisen häiriöitä ja vähentynyttä tai lisääntynyttä ravinnon saantia.
- Suosii joitakin lajeja toisen lajin kustannuksella aiheuttaen suoraa tai epäsuoraa kilpailua. (Helsingin kaupungin häiriövaloselvitys 2021, s 15, ISBN 978-952-331-921-9)

Ekologinen verkosto

	FIN
Ekologisk nätverk	SE
Ecological network	EN

Ekologinen verkosto on elinalueiden toiminnallinen verkko, joka turvaa luonnon monimuotoisuutta, luonnonarvoja ja elävän luonnon ekologista toimintaa. Ekologisen

verkoston tavoitteena on lajien liikkumis- ja leviämismahdollisuuksien varmistaminen (etenkin ydinalueelta toiselle) ekologisten käytävien avulla ja sitä kautta muun muassa ekosysteempalveluiden säilymisen turvaaminen. ([Teknologiateollisuus](#))

Ekologiset käytävät/yhteydet ovat vaihtelevan levyisiä metsä- tai kasvullisia alueita, jotka ylläpitävät ydinalueiden toimintaa ja muodostavat leviämisteitä eläimille ja kasveille. Ne myös varmistavat elävän luonnon ekologisten toiminnan. ([Vierikko ym.](#))

Esimerkki:
Ekologiset käytävät voivat olla varsinaisesti kyseiseen tarkoitukseen rakennettuja, esimerkiksi moottoritien ylittäviä pensaikkaisia siltoja tai kaupungissa olevia viherrakenteen osia, kuten kaupunkimetsiä, liito-oravia varten asennettuja tolppia tai pystyyn jätettyjä puita.

Ekologinen verkosto koostuu **luonnon ydinalueista** ja **ekologisista käytävistä**. ([Vierikko ym.](#)).

Luonnon ydinalueet ovat laajoja alueita, joilla on monipuolinen ekologinen merkitys. Luonnon ydinalueilla on eri lajien kannalta tärkeitä elinympäristöjä, tärkeitä ravintolähteitä tai levähdyspaikkoja. Kaupunkien taajama-alueilla pienetkin luontoalueet, kuten taajamametsät ja puistot voivat olla merkittäviä elinympäristöjä. Lajien tyypilliset elinympäristöt sekä lajien siirtyminen ja levittäytyminen niihin on otettava huomioon aina strategisesta suunnittelusta yksityiskohtaiseen rakentamiseen, jotta lajit selviävät pirstoutuneessa luonnonympäristössä. (Viherympäristöliitto, sivusto poistettu)

Samankaltaisia termejä:

- Kytkeytyneisyys: etäisyys ja estevaikutukset määrittävät alueiden kytkeytyneisyyden.
- Viheryhteys.

Elinympäristö

	FIN
Livsmiljö, habitat	SE
Habitat	EN

Alue tai paikka, jolla tietty laji elää ja lisääntyy. Elinympäristö voidaan määritellä joko maantieteen tai ympäristöolojen mukaan. Elinympäristö on kokonaisuus, joka muodostuu eliölle sopivista ympäristöoloista ja resursseista ja mahdollistaa näin sen olemassaolon alueella. Lajien vaatimukset elinympäristöjen suhteen vaihtelevat paljon; osa on hyvin erikoistuneita tiettyihin oloihin, toiset menestyvät hyvin erilaisissa ympäristöissä. ([Teknologiateollisuus](#))

Samankaltaisia termejä:

- Habitaatti.

Luontotyyppi

Naturtyp	FIN
Nature type	SE
	EN

Luontotyyppi on rajattavissa oleva maa- tai vesialue, jolla vallitsee tiettytyyppiset ympäristöolot sekä luonteenomainen kasvi- ja eläinlajisto. (LSL, YMa 933/2023) Suomessa erilaiset kasvien ja eliöiden elinympäristöt on luokiteltu 400 luontotyyppiä, jotka on jaoteltu kahdeksaan ryhmään: Itämeri, Itämeren rannikko, sisävedet ja rannat, suot, metsät, kalliot ja kivikot, perinnebiotoopit ja tunturit. Rakentaminen on yksi suurimmista luontotyyppien uhanalaistumisen syistä. ([Ympäristö.fi](https://ymparisto.fi)) Luontotyyppiä suojellaan EU:n Luontodirektiivin sekä luonnonsuojelulain puitteissa.

Samankaltaisia termejä:

- Kaupunkiluontotyyppi, rakennetun ympäristön luontotyyppi: Kaupunkialueella tai rakennetussa ympäristössä esiintyvä luontotyyppi.
- Luonnon luontotyyppi: ns. perinteinen, luonnollisessa luonnossa esiintyvä luontotyyppi.
- Elinympäristö, habitaatti: erityisten abioottisten ja bioottisten tekijöiden avulla määritelty ympäristö, jossa tietty eliö elää ja lisääntyy ([IATE](https://iate.fi)). Elinympäristön määrittelyssä on eliö-/kasvilajien näkökulma.
- Biotooppi: lajiyhteisön elinympäristötyyppi, jossa keskeiset (elottomat ja elolliset) ympäristötekijät ovat samanlaisia ([IATE](https://iate.fi)). Biotoopit on määritelty ihmisen näkökulmasta.
- Kaupunkibiotooppi: Kaupunkialueilla esiintyvä biotooppi.

Ekosysteemi

Ekosystem	FIN
Ecosystem	SE
	EN

Elävän ja elottoman luonnon muodostama vuorovaikutteinen ja rajattavissa oleva kokonaisuus. ([Teknologiateollisuus](https://teknologiateollisuus.fi)) Ekosysteemit ovat eliöiden elintilaa eli populaatioiden todellista ympäristöä. Häiriintyneenä (esim. rakentamisen tai maan muokkaamisen vuoksi) ekosysteemin ravinnekierto ja lajisto muuttuvat.

Suomen kieleen sana on tullut EU:n luontodirektiivistä ja nykyään sitä käytetään myös luonnonsuojelulaissa. (Jyväskylän yliopisto, Kaisa J. Raatikainen).

Samankaltaisia termejä:

- Luontotyyppi: Suomen kielessä termejä ekosysteemi ja luontotyyppi käytetään ristiin.

Ekologinen resilienssi

Ekologisk resiliens	FIN
Ecological resilience	SE
	EN

Ekologinen resilienssi tarkoittaa ekologisen järjestelmän ja sen osien kykyä ennakoida, vähentää, sopeuttaa tai toipua vaarallisen tapahtuman tai suuntauksen vaikutuksista nopeasti ja tehokkaasti.

Samankaltaisia termejä:

- Synonyymiksi tai suomenokseksi ekologiselle resilienssille on ehdotettu ekologinen muutoskestävyys.
- Ilmastokestävyys: resilienssi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Elinympäristöjen pirstoutuminen

Fragmentering	FIN
Habitat fragmentation	SE
	EN

Pirstoutuminen tapahtuu, kun elinympäristön osia tuhoutuu, jolloin jäljelle jää pienempiä, toisiinsa liittymättömiä alueita. Tämä voi tapahtua luonnollisesti, mutta yleensä se johtuu ihmisen toiminnasta. Luonnon pirstoutuminen ja monimuotoisuuden väheneminen ovat haaste kaupunkiseuduilla. Eläinten ja kasvien käytössä olevien alueiden koko on pienentynyt ja ihmisen läsnäolo jatkuva. Myös lyhyen yhteyden katkeaminen voi olla kohtalokasta yksittäisille lajeille/populaatioille, vaikka jokin viheryhteys ”kiertoreittiä” pitkin säilyisikin.

***Esimerkki:**
Tien rakentaminen metsän läpi. Suurelle osalle metsässä elävistä eläimistä tie on este, jonka ylittäminen on vaikeaa tai mahdotonta. Entisestä yhdestä elinympäristöstä on tullut kaksi pienempää elinympäristöä.*

Uuselin ympäristö

-	FIN
Novel ecosystem	SE
	EN

Esimerkkejä uuselin ympäristöistä: Puistot, golfkentät, kasvikatot, teiden ja ratojen kuivat pien-tareet ja armeijan harjoitusalueet.

Uuselin ympäristöiksi luetaan usein suoraan tai välillisesti ihmisen aikaansaamia elin ympäristöjä, joissa voi olla pyrkimyksenä luoda elin ympäristöjä tietyille uhanalaisille lajeille. Kuitenkin myös ”sattumalta” tietyille lajeille soveltuvat ihmisen luomat tai muokkaamat ympäristöt ovat uuselin ympäristöjä. [\(Ympäristöministeriö\)](#)

Samankaltaisia termejä:

- Rakennettu elin ympäristö: käytetään usein tarkoittamaan samaa kuin uuselin ympäristö.

Uhanalainen laji tai ekosysteemi

Utrrotningshotad art eller ekosystem	FIN
Endangered species or ecosystem	SE
	EN

Uhanalainen laji tai ekosysteemi on sellainen, johon kohdistuu lopullisen häviämisen vaara. Kaikki Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto IUCN Punaisella listalla luokkiin äärimmäisen uhanalainen (CR, critical), erittäin uhanalainen (EN, endangered) tai vaarantunut (VU, vulnerable) kuuluvat lajit määritellään uhanalaisiksi. Uhanalaisuuden arviointi antaa todennäköisyyden sille, että tiettyyn uhanalaisuusluokkaan kuuluva laji kuolee sukupuuttoon tietyn ajan kuluessa. Toisin sanoen korkeampaan uhanalaisuusluokkaan siirryttäessä sukupuuton riski kasvaa.

Suomessa uhanalaisia erityisesti kaavoituksessa tyypillisesti suojattuja lajeja ovat mm: liito-oravat, lepakot, viitasammakko sekä sammalet. Luontodirektiivin mukaisia lajeja on Suomessa 140 yhteensä. Suomen luontotyypeistä 48 prosenttia arvioitiin uhanalaisiksi vuonna 2018, ja monien luontotyyppien kehityssuunta on arvioitu heikkeneväksi.

Vieraslaji

Invasiv art	FIN
Introduced species	SE
	EN

Vieraslaji on eliölaji, joka ei esiinny tarkasteltavalla alueella alkuperäisenä, vaan ihmisen sinne joko tahattomasti tai tahallisesti siirtämänä kantana. Maamassojen siirtämisen tai puutavaran kuljetuksen myötä lajistoa siirtyy Suomen sisällä sekä globaalisti.

Kaikkia vieraslajeja ei pidetä vahingollisina. **Haitalliset vieraslajit** ovat niitä, joiden katsotaan vaikuttavan negatiivisesti joko alkuperäiseen ekosysteemiin tai ihmisen talouteen. [\(Ympäristöministeriö\)](#) Vieraslajit aiheuttavat haittoja mm. kilpailemalla alkuperäisten lajien kanssa resursseista ja levittämällä uusia tauteja tai loisia. [\(Teknoliateollisuus\)](#)

Samankaltaisia termejä:

- Tulokaslaji: laji, joka levittäytyy uudelle elinalueelle omin avuin, ilman ihmisen suoraa vaikuttamista leviämiseen. Leviämistä voi edesauttaa ilmaston lämpenemisen seurauksena muuttuvat elin ympäristöt ja yleistyvät poikkeukselliset sääolosuhteet. [\(Teknoliateollisuus\)](#)

Kotoperäinen laji

Endemisk art	FIN
Endemic species	SE
	EN

Kotoperäinen laji on sellainen eläin-, eliö- tai kasvilaji, jonka levinneisyysalue ja elin ympäristö on suhteellisen suppea. Esimerkki suomalaisesta kotoperäisestä (ala)lajista on saimaannorppa. Kotoperäisiä kasvilajeja kannattaa suosia pihojen kasvillisuussuunnittelussa.

Samankaltaisia termejä:

- Endeeminen laji: käänös englanninkielisestä termistä, synonyymi kotoperäiselle lajille.
- Kosmopoliitti laji: Vastakohta endeemiselle lajille. Sen levinneisyysalue kattaa usein kaikki mantereet ja se esiintyy useissa eri elin ympäristöissä. [\(Teknoliateollisuus\)](#)

Luontovaikutusten mittaaminen ja arviointi

Viherkerroin	FIN
Grönytefaktor (GYF)	SE
Green factor	EN

Viherkerroin kuvaa, kuinka paljon tontilla on kasvillisuutta ja vettä viivyttäviä ratkaisuja. Viherkertoimella pyritään varmistamaan riittävän viherpinta-alan säilyminen tonteilla ja samalla ehkäisemään hulevesitulvia.

Viherkerroin lasketaan jakamalla pisteytetty viherpinta-ala tontin kokonaispinta-alalla. Laskentaan on kehitetty Excel-työkaluja. (ks. esim. [Helsingin kaupunki](#))

Viherkerroinmenetelmä on kehitetty maankäytön suunnittelun tueksi erityisesti kaavoittajien, maisema- ja pihasuunnittelijoiden käyttöön.

Samankaltaisia termejä:

- Vihertehokkuus.
- Siniviherkerroin: termiä voidaan käyttää, jos on syytä korostaa veden vaikutusta alueella.
- Tonttikohtainen viherkerroin: alueellisen viherkertoimen kehittyessä on syytä tarkentaa, puhutaanko tonttikohtaisesta vai alueellisesta viherkertoimesta.

Alueellinen viherkerroin	FIN
Görnytefaktor för stadsdelar	SE
Green factor for districts	EN

Alueellinen viherkerroin on maankäytön suunnitteluun tarkoitettu laskentamenetelmä, jolla saadaan laskettavan alueen luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemi-palveluille numeeriset arvot. Alueellinen viherkerroin on tarkoitettu laajemman alueen tarkasteluun kuin tonttikohtainen viherkerroin, ja alueellista viherkerrointa käytetään aiemmassa suunnitteluvaiheessa.

Työkalua kehitetään ARVO-hankkeessa vuosina 2024–2025. Katso lisää [figbc.fi/arvo](#)

Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)	FIN
Naturvärdesbedömning	SE
Environmental impact assessment	EN

Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoituksena on varmistaa, että suunnitteilla olevan toiminnan ympäristövaikutukset selvitetään riittävällä tarkkuudella silloin, kun hanke todennäköisesti aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Ympäristövaikutusten arvioinnista on vastuussa hankkeesta vastaava. Hankkeet voivat olla esimerkiksi moottoriteitä, kaivoksia, jätteenkäsittelylaitoksia tai tuulivoimaloita. YVA-laisissa (252/2017) on lueteltu hankkeet, joihin on aina sovellettava arviointimenettelyä. ([Ympäristö.fi](#))

Luontojalanjälki	FIN
Ekologiskt fotavtryck	SE
Nature footprint	EN

Luontojalanjälki on mittari, joka kuvaa tuotteen, prosessin, palvelun tai yrityksen luonnolle aiheuttamien negatiivisten luontovaikutusten summaa.

Luontojalanjäljen laskennassa huomioidaan koko arvoketju raaka-aineista eri jalostusasteiden kautta tuotantoon, käyttöön ja jätteisiin. Laskennassa huomioidaan luonnon monimuotoisuuteen eniten vaikuttavat ajurit, eli 1) maan- ja vedenkäyttö, 2) ilmasto- ja ilmastovaikutukset, 3) saasteet, 4) lajien liiallinen hyödyntäminen ja 5) vieraslajit. Luontojalanjäljen laskennassa ei ole vielä yhtä yhtenäistä standardisoitua menetelmää, mutta eri menetelmiä kehitetään kuumeisesti. ([Teknologiaeteollisuus](#))

Luontojalanjäljen laskentaan on kehittymässä mittayksikkö **biodiversiteettiekvivalentti** (BDe, Biodiversity Equivalent). Mittayksikkö perustuu aiempaan eri ekosysteemityyppien monimuotoisuuden vähenemistä arvioivaan mittayksikköön PDF (Potentially Disappeared Fraction of Species), jota käytetään tyypillisesti erikseen maa-, meri- tai sisävesiekosysteemien vaikutusten laskentaan. PDF ja myös BDe

Luontojalanjälkeä voi konseptina ja laskentamenetelmänä verrata tutumpaan hiilijalanjälkeen, vaikka itseasiassa hiilijalanjälki sisältyy luontojalanjälkeen.

ilmaisevat, kuinka suuri osuus potentiaalisesti häviävistä lajeista menetetään tietyn toiminnan tai ympäristömuutoksen seurauksena globaalisti. Biodiversiteettiekvivalentin laskentaa on kehittänyt erityisesti Jyväskylän yliopisto.

Luontokädenjälki

Ekologiskt handavtryck	FIN
Nature handprint	SE
	EN

Luontokädenjälki on mittari, joka kuvaa esimerkiksi tuotteen, prosessin, palvelun tai yrityksen luonnolle aiheuttamien positiivisten luontovaikutusten summaa.

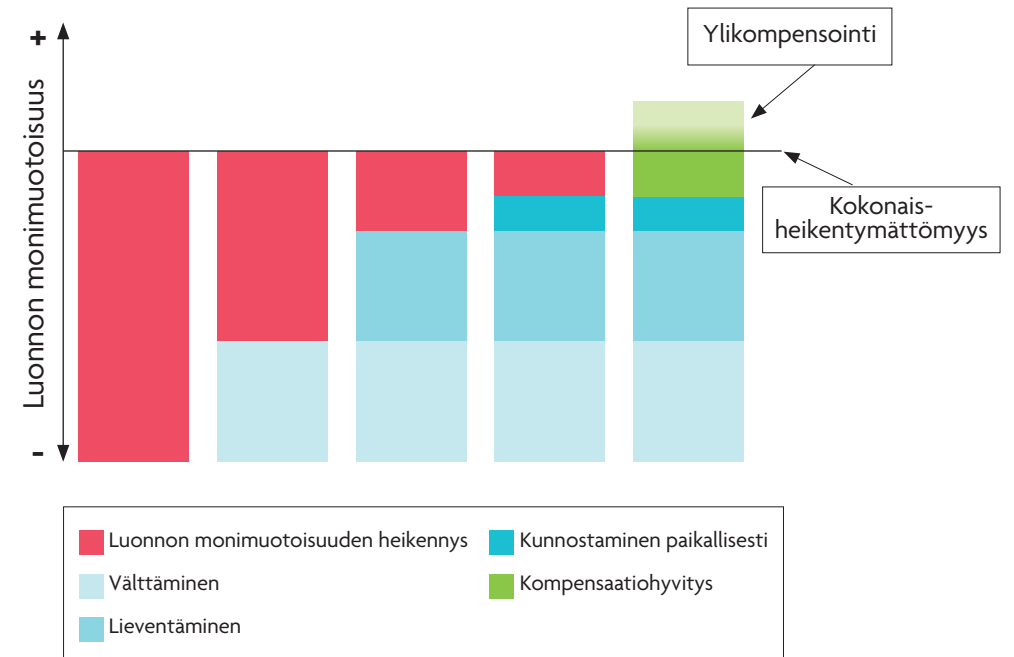
Luontokädenjäljestä puhuttaessa on huomioitava Green Claims -direktiivin vaatimukset viherväittämien todennettavuudelle.

Lievennyshierarkia

Skadelindringshierarki	FIN
Mitigation hierarchy	SE
	EN

Lievennyshierarkia (lieventämishierarkia) on toimintajärjestys, jonka mukaisesti ympäristölle aiheutuneiden haittojen muodostumista estetään ja vähennetään. Ensin haittoja koitetaan välttää tai minimoida/lieventää, jos se ei ole mahdollista, niin pyritään ennallistamis- tai hoitotoimenpiteisiin toiminta-alueella. Viimeisenä vaihtoehtona on kompensointi. (Teknologiatoiminta)

Lievennyshierarkia

Kuva 2. Lievennyshierarkian periaate. Kunnostaminen paikallisesti tarkoittaa samaa kuin ennallistaminen. (Kuvan alkuperäinen lähde: Kostamo et al., [Ekologiset kompensatiot Suomen rannikolla ja merialueilla](#), Suomen ympäristökeskuksen raportteja ; 24/2018)

Kokonaisheikentymättömyys

Total icke-försämring	FIN
No Net Loss, NLL	SE
	EN

Kokonaisheikentymättömyys on tila, jossa ihmistoimien kokonaisvaikutus ei aiheuta luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Kokonaisheikentymättömyys saavutetaan, kun luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet tasapainottavat heikennykset sen jälkeen, kun lievennyshierarkian mukaisesti on ensin tehty kaikki tarvittava, jotta haittoja ei ylipäänsä syntyisi tai ne jäisivät mahdollisimman pieniksi. ([Teknologiateollisuus](#))

Samankaltaisia termejä:

- Luontoneutraalius: hyvin vähän käytössä oleva sana, mutta auttaa ymmärtämään analogian hiilineutraaliuden kanssa.
- Voidaan kirjoittaa myös: Kokonaisheikentämättömyys, jolloin kontekstina on heikentäminen (sisältäen ajatuksen tekijästä), eikä pelkästään kohteen heikentyminen (ilman mainittavaa tekijää).

Ennallistaminen

Naturrestauring	FIN
Environmental restoration	SE
	EN

Ennallistaminen on ihmisen muokkaaman ympäristön/ekosysteemin palauttamista takaisin luonnontilaan tai lähemmäs luonnontilaa, tai nopeuttamaan palautumista kohti luonnontilaa. Ennallistaminen tarkoittaa siis ihmisen tuottamien luontohaittojen korjaamista toiminta-alueella, esimerkiksi tontilla tai maa-ainesten ottoalueella. Ennallistaminen voi sisältää esimerkiksi kasvi- tai eliölajien tuomista takaisin niiden alkuperäisille asuinsijoilleen, ja niiden elinmahdollisuuksien turvaamisen.

Suojelualueilla ennallistamisen tavoitteena voi olla palauttaa alue kokonaan luonnontilaan, suojelualueiden ulkopuolella tavoite on tyypillisesti parantaa luonnon tilaa, mutta ei luonnontilaan saakka. ([Luontopaneeli](#))

Samankaltaisia termejä:

- Villinnyttäminen, villiyttäminen, englanniksi rewilding.
- Monimuotoistaminen.

Ole tarkkana:

Luonnontila: Luontotyyppin tila ilman ihmisvaikutusta.
Luonnon tila: Tämänhetkinen luonnon, esimerkiksi elinympäristöjen, tila.
([Luontopaneeli](#))

Ekologinen kompensatio

Ekologisk kompensation	FIN
Ecological compensation	SE
	EN

Ekologinen kompensatio/kompensointi on toimintaa, jolla luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvat haitat hyvitetään *toisaalla*. Luonnonarvojen tuottaminen voi tarkoittaa esimerkiksi heikentyneen luontotyyppin esiintymän luonnon tilan parantamista ennallistamalla. ([Ympäristöministeriö](#))

Ympäristöministeriö ylläpitää [Vapaaehtoisen ekologisen kompensatian rekisteriä](#). Myös MTK ja Metsänomistajat ovat luoneet [Luontoarvot.fi](#)-palvelun, jonka avulla maanomistajat voivat tarjota metsissään olevia monimuotoisuuskohteita suojeluun tai tehdä toimia, joilla kohteen monimuotoisuutta parannetaan.

Samankaltaisia termejä:

- Luontoarvomarkkina: ekologista kompensatiota voidaan ostaa ja myydä luontoarvomarkkinoilla.

Luontoposiitivisuus, (Luonto)nettoposiitivisuus

Nettopositiv påverkan	FIN
Net Positive Impact	SE
	EN

Sanat luontoposiitivisuus ja luontonettoposiitivisuus ovat yleisesti käytössä, mutta kummankin konteksti ja tarkoitus on usein tarkennettava erikseen: onko kyseessä yksittäinen toimi vai kokonaisvaikutus, ja saavutetaanko kokonaisheikentymättömyyden vai ei. Myös [WorldGBC on ottanut kantaa](#), että yhteinen kansainvälinen määritelmää olisi tarpeellista laatia.

Esimerkkinä luontoposiitivisuus määritellään eräässä lähteessä: Toiminnot eivät aiheuta kokonaisuutena luontokatoa, kun luonnon tilaa edistävät toimet ovat suuremmat kuin luonnon tilaa heikentävät haitat. ([Teknologiateollisuus](#))

Luontonettoposiitivisuus määritellään samassa lähteessä: Tavoitetilä, jossa toimija tuottaa luonnon monimuotoisuudelle kokonaisuudessaan enemmän hyötyä kuin haittoja. ([Teknologiateollisuus](#))

On olemassa kansainvälinen tavoite **luontoposiitivisuudesta**, joka muotoillaan useimmiten näin: “Verrattuna vuoden 2020 lähtötasoon, meidän tulee pysäyttää ja kääntää luontokato [–] niin, että vuonna 2030 luonto on näkyvästi ja todennetusti elpymisuralla.” ([EU-komissio](#))

Luontotyyppihehtaari

Naturtyp hektar	FIN
Habitat hectare	SE
	EN

Luontotyyppihehtaaria käytetään toiminnan aiheuttaman luonnon heikennyksen ja tarvittavan hyvityksen arviointiin ekologisessa kompensaatiossa.

Laskennassa arvioidaan, kuinka monta luontotyyppihehtaaria mitäkin luontotyyppiä tarkasteltavalta haitta-alueelta menetetään suoraan tai epäsuorasti rakentamisen (tai muun maankäytön muutoksen) vuoksi. Hyvitys suoritetaan toisaalla sijaitsevilla hyvitysalueilla jokaiselle luontotyypille erikseen. Hyvityksen periaatteena on, että menetetyt

luontotyyppihehtaarit muodostuvat 30 vuoden aikana hyvitysalueen luonnontilan kehittyessä. ([Hannula](#))

Luontotyyppihehtaari = pinta-ala x ekologinen tila ([Teknologiateollisuus](#))

Luontotyypin laatu (eli ekologinen tila) vaihtelee arvojen 0 ja 1 välillä. Alue, joka on kokonaan luonnontilassa, saa arvon 1 ja alue, joka on kokonaan tuhattu eikä paikalle ominaista luontoa ole lainkaan jäljellä, saa arvon 0. [Hannulan](#) tutkimuksessa laskentaa on havainnollistettu kuvin (s. 18 ja 57–58).

Samankaltaisia termejä:

- Luontotyyppihehtaari on suomenkielinen käänös englanninkielisestä termistä habitaattihehtaari. Luontoarvohehtaari ei ole virallinen termi, vaan puhekielinen mukaelma luontotyyppihehtaarille.

Luontopääoma

Naturkapital	FIN
Natural capital	SE
	EN

Maapallon kaikki luonnonvarat käsittäen elävän luonnon sekä kivi-, vesi- ja ilmakehän. Ihmistoiminnassa hyödynnetään luontopääoman tuottamia luonnonvaroja ja ekosysteemipalveluita. Luontopääomalle ei ole määritetty hintaa, mikä johtaa herkästi resurssien ylikulutukseen. ([Teknologiateollisuus](#))

Luontopääomaan ja luonnon rahallisen arvon määrittämistä on käsitelty esimerkiksi kuuluisassa Dasguptan raportissa ([The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review](#), 2021 ja [Assessing the economics of biodiversity in Finland: National implications of the Dasgupta Review](#), 2023).

Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus

Kaupunkisuunnittelu

Stadsplanering	FIN
Urban planning	SE
	EN

Kaupunkisuunnittelu on yhdyskuntasuunnittelun ja arkkitehtuurin osa-alue, joka keskittyy kaupungin maankäytön, rakentamisen ja toimintojen suunnitteluun.

Uusina kaupunkisuunnittelun näkökulmina on esimerkiksi **pölyttäjäturvallinen kaupunkisuunnittelu**, jossa huomioidaan esimerkiksi pölyttäjien tyypilliset lentoetäisyydet ja -korkeudet. Rakennettujen alueiden pölyttäjiä voidaan auttaa jättämällä kaupunkiin säästöalueita tai joutomaa-alueita ja huolehtimalla viherkäytävistä.

Biofilinen suunnittelu viittaa ihmisten synnynnäiseen tarpeeseen olla yhteydessä luontoon ja korostaa kaupunkilaisten mahdollisuuksia olla yhteydessä kaupunkiluontoon.

Monilajiset menetelmät tarkoittavat monilajisuusmyönteistä tai villieläimet huomioivaa kaupunkisuunnittelua.

Maisemasuunnittelu

Landskapsplanering	FIN
Landscape planning	SE
	EN

Maisemasuunnittelu on osa alue- ja ympäristösuunnittelua sekä kaavoitusta. Maisemasuunnittelussa tehdään eritasoisia suunnitelmia teknisine toteutusasiakirjoineen pienistä puutarhoista ja puistikoista laajempiin viheralueisiin ja erityispuistoihin. Maisema voidaan jakaa laaja-alaiseen ja yksityiskohtaiseen maisemasuunnitteluun.

Samankaltaisia termejä:

- Viheraluesuunnittelu: Kuntien tai yksityisten viheralueiden suunnittelu.

Pihasuunnittelu

Trädgårdsdesign	FIN
Backyard landscaping/design	SE
	EN

Pihasuunnittelu on yleensä pihaa tai muuta pienehköä aluetta koskeva suunnittelu, jossa määritellään alueen toimintojen sijainnit. Tavoitteena on usein luoda viihtyisiä ympäristöjä.

Samankaltaiset termit:

- Kasvillisuussuunnittelu: määrittää alueen kasvit, mutta ei ota kantaa tontin toimintoihin tai tilavarauksiin.
- Viher-suunnittelu.

Ympäristösuunnittelu

Miljöplanering	FIN
Environmental planning	SE
	EN

Ympäristösuunnittelu on yleiskäsite, joka voi tarkoittaa mm. kaavoitusta, maisemasuunnittelua, geo- ja infrasuunnittelua, jätehuollon suunnittelua, ympäristövaikutusten arviointia ja muita selvityksiä, esimerkiksi pilaantuneiden maa-alueiden sekä vesistöjen tutkimus- ja kunnostussuunnitelmien laatimista.

Viheralue

Grönområde	FIN
Green area	SE
	EN

Viheraluetta ovat kaikki kaupungin kasvulliset alueet, pois lukien yksityiskäytössä olevien pihojen kasvulliset osat. Kasvullinen alue tarkoittaa niitä alueita, joissa on kasvillisuutta.

Viheralue-käsitettä on käytetty tarkoittamaan myös muita kuin kasvullisia alueita (**SYKE**), esim. hiekkakenttiä, -rantoja, kallioita. Joissain tapauksissa on hyödyllistä sisällyttää käsitteeseen myös alueen vesialueet ja pienvedet.

Asemakaavoituksessa 'viheraluetta' käytetään tarkoittamaan kaavan v-alkuisia aluevarausmerkintöjä.

Samankaltaisia termejä:

- Virkestysalue: tarkoittaa ihmisten virkistäytymiseen tarkoitettuja viher- ja muita alueita, kuten pelikenttiä, leikkipuistoja ja reittejä. (**SYKE**)

Viheralueverkosto

Grönt nätverk	FIN
Green area network	SE
	EN

Viheralueverkosto on eri mittakaavatasojen viheralueiden (julkiset ja yksityiset kasvulliset alueet pihojen kasvullisia osia lukuun ottamatta) muodostama verkosto. (**SYKE**)

Viheraluekokonaisuuksien jäsentämisessä on käytetty mm. käsitteitä vihersormi, -kiila ja -kehä. (**SYKE**), joilla kuvataan myös viheralueverkoston tai viheralueen muotoa muun maankäytön joukossa.

Samankaltaisia termejä:

- Virkestysalueverkosto: tarkoittaa ihmisen käyttöön suunniteltujen (julkisten) virkestysalueiden muodostamaa verkostoa.
- Ekologinen verkosto: on kattotermi erilaisille ekologisille verkostoille.

- Sininen verkosto: tarkoittaa alueen vesistöjen ja vesielementtien muodostamaa verkostoa.

- Uudempia käsitteitä ovat maaperäyhteyden säilyttävää verkostoa tarkoittava ruskea verkosto tarkoittaen, yöeliöiden elinolosuhteita ja liikkumista turvaava pimeä verkosto sekä niittyverkosto.

Siniviherrakenne

Blågrön infrastruktur	FIN
Blue-Green Infrastructure (BGI)	SE
	EN

Siniviherrakenne tarkoittaa kaikkien kasvullisten alueiden ja vesien muodostamaa kokonaisuutta (**Espoon kaupunki**).

Siniviherrakenne tarkoittaa pääosin samaa kuin kaupunkiluonto, mutta termin näkökulmana on kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus. Kokonaisuuteen sisältyy, että se on suunniteltu, hallittu ja ainakin osin hoidettu.

Huom! ”Rakenne” tarkoittaa kaavoituksen kontekstissa yleensä kaupunkivihreän muodostamaa kokonaisuutta, mutta sillä voidaan tarkoittaa myös yksittäisiä ratkaisuja (esim. kasvikattoa).

Sinirakenne

Blå infrastruktur	FIN
Blue infrastructure	SE
	EN

Sinirakenne tarkoittaa vesialueita ja pienvesiä, esimerkiksi merialueita, jokia, puroja, lampia ja kosteikoita. Sinirakenteeseen sisällytetään usein myös rannat.

Usein viherrakenteesta puhuttaessa sen käsitetään tarkoittavan myös sinirakennetta.

Luonnon kannalta keskeisiä asemakaavamerkintöjä

Aluevarausmerkinnät		Selitys
	V, VP, VL, VK, VU, VR, VV	Erilaiset viher-, virkistys- ja ulkoilualueet
	EV	Suojaviheralueet on tarkoitettu teollisuuden päästöjen sitomiseen tai liikennealueella haittojen torjuntaan. Suoja- viheralueella saattaa olla virkistys- tai ulkoilureitin osa.
	S, SL, SM, SR	Erilaiset suojelualueet
	??/s	Lisäindeksi: Alue, jolla ympäristö säilytetään
	M, MA, MT, ME, MP	Erilaiset maa- ja metsätalouteen liittyvät alueet
	MU, MY	Maa- ja metsätalousalue erityisillä ympäristöarvoilla tai ulkoilun ohjaamistarpeilla
	W	Vesialue
	luo	Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue
	s	Suojeltava alueen osa
	sl	Alueen osa, jolla sijaitsee luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue tai -kohde, esim. aluevaraus liito-oravan elinolosuhteiden turvaamiseksi
	hu	Hulevesien hallintaan varattu alueen osa
	eko	Ekologinen yhteystarve esim. liito-oravan elinalueiden välillä
		Istutettava alueen osa
		Säilytettävä/istutettava puurivi
		Suojeltava puu
	-numero & /kirjain	Indeksimerkintä: tarkentavat selitykset

Keskeisiä asemakaavoituksessa tehtäviä selvityksiä

Asemakaavan laatimisprosessin yhteydessä tuotetaan useita erilaisia selvityksiä, joista keskeisimpiä luonnon monimuotoisuuden kannalta ovat:

- Luonto- ja ympäristöselvitys, jonka sisältö määräytyy tapauskohtaisesti. Erityisesti huomioitavat luonnonarvot ovat luontotyyppit, lajit, ekologinen verkosto.
- Perustamis- ja pohjaolosuhdeselvitys, sisältäen tai erillinen Maaperä- ja rakennettavuus selvitys.
- Hulevesi- ja meritulvaselvitys.
- Tonttikohtainen ja alueellinen viherkerroinlaskenta.

Lähteet

Sanakirjan laatimisessa on hyödynnetty seuraavissa lähteissä olevia sanastoja:

- [Tieteen termipankki](#)
- Sitra, [Tulevaisuussanasto](#)
- [Interactive Terminology for Europe \(IATE\)](#)
- Ilmatieteen laitos, [Ilmakehä-ABC -hakusanaja selityksineen](#)
- Teknologiateollisuus, [Luonnon monimuotoisuus -selvitys](#), 2024
- Suomen ympäristökeskus, [Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä](#), 2013

Sanakirjan laatimisessa on hyödynnetty seuraavia muita lähteitä:

- Baltic Urban Lab, [Definition av ”brownfield”-områden](#)
- Espoon kaupunki, [Hulevesi](#)
- Espoon kaupunki, [Viherkudelman osa b - Espoon siniviherrakenne](#), 2019
- EU-komissio, [Biodiversity Strategy](#)
- EU-komissio, [Green infrastructure](#)
- Haavisto (toim.), [Suomen maaperän seuranta, tila ja käytön ohjauskeinot](#), 2023
- Hannula, [Viimeinen lento. Luontoarvojen ja ekosysteemipalvelujen muutokset. Case Malminkenttä](#), 2023
- Helsingin seudun ympäristöpalvelut, [Hulevesi](#)
- Korhonen, [Latvuspeittävyys](#), Metsätieteen aikakauskirja 4/2011
- Nikkola, [Kohti luonnonmukaisempaa kaupunkisuunnittelua](#), 2021
- Rakennusteollisuus, [Biodiversiteettikartta](#), 2023
- Suomen luontopaneeli, [Suomen luonnon tila ja tulevaisuus – skenaariotarkastelu luontokadon pysäyttämiseksi vaadittavista toimista](#), 2023
- Suomen ympäristökeskus, [Mitä opimme luontoarvoista](#)

- Suomen ympäristökeskus, [Pölyttäjien tila Suomessa](#), 2021
- Suomen ympäristökeskus ja muut, [Suomen lajiston uhanalaisuusarviointi](#), 2019
- Tampereen kaupunki, [Tampereen kantakaupungin lämpösaarekeilmiö](#), 2022
- Uudenmaan liitto, [Uudenmaan viherrakenne ja ekosysteemipalvelut. Ekouuma-hankkeen loppuraportti](#), 2015
- Vantaan kaupunki, [Vantaan kasvikkatoselvitys](#), 2022
- Vikström ym. [Luontopohjaisten ratkaisujen monihyötyisyys ja toimeenpano vastauksena yhteiskunnallisiin ongelmiin](#), Alue ja ympäristö 48: 2, 2019
- Ympäristöhallinnon verkkopalvelu, [Luontotyyppien monimuotoisuus](#)
- Ympäristöministeriö, [Ekosysteemipalveluiden ja luonnon monimuotoisuuden riippuvuus vihreästä infrastruktuurista ja ohjausjärjestelmän muutostarpeet](#), 2017
- Ympäristöministeriö, [Helmi-elinympäristöohjelma 2021–2030](#)

Rakentamisen luontosanakirjaa on työstetty jäsenistömme luontoasiantuntijoiden sekä viheralan asiantuntijoiden kanssa. Lämmin kiitos kaikille yhteistyökumppaneille!

www.figbc.fi